

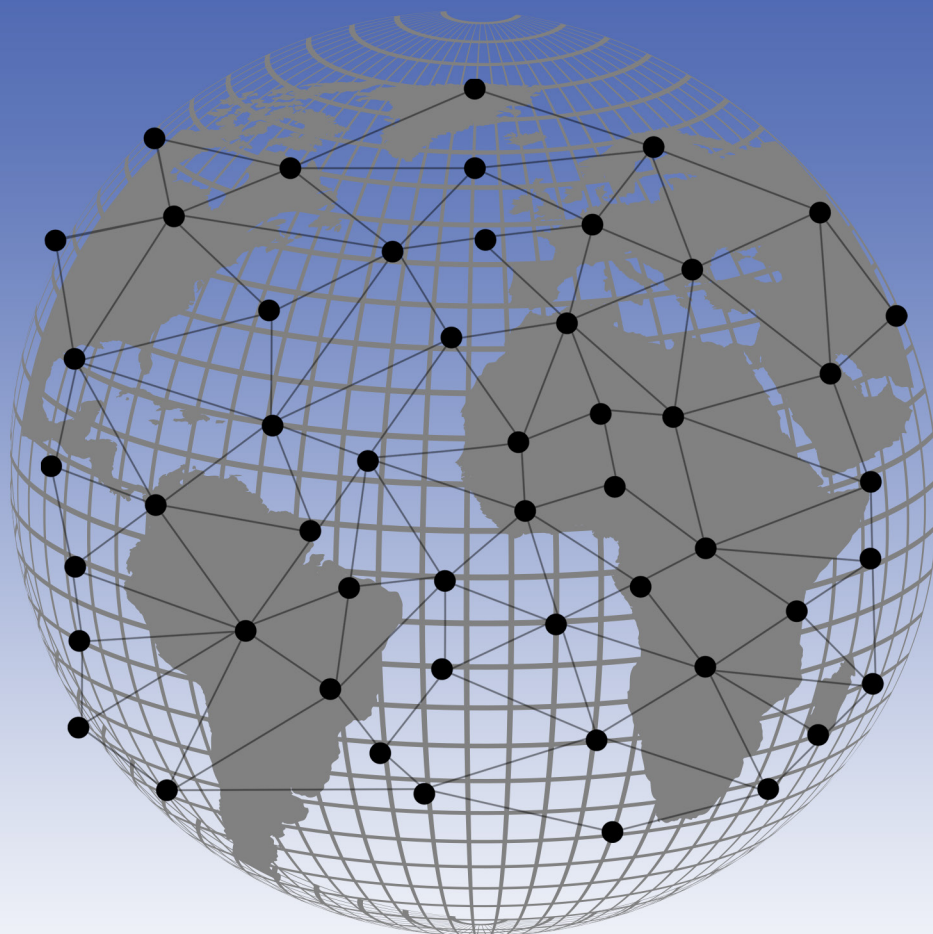

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

پایش تحولات تجارت جهانی (گزارش شماره صد و هشت)

در این شماره می‌خوانید:

- کاهش بیکاری در عربستان با کمک شرکت‌های خارجی
- موافقت نامه تجارت آزاد امارات متحده عربی با اتحادیه اروپا
- رونق گردشگری در جنوب خلیج فارس
- تهدید تجاری چین
- تاسیس اتحادیه بازاریابی، تبلیغات و رسانه در جهان ترک

اردیبهشت ۱۴۰۴

شناسنامه گزارش

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

عنوان:

پایش تحولات تجارت جهانی
(گزارش شماره صد و هشت)

مدیریت دیپلماسی اقتصادی و آینده‌پژوهی

تاریخ انتشار: اردیبهشت ۱۴۰۴

واژه‌های کلیدی: گردشگری، عناصر نادر خاکی، تعرفه، اقتصاد چرخشی، مذاکره تجاری، اتحادیه بازاریابی،
تبلیغات و رسانه

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

فهرست مطالب

۵	تحولات جهانی
۱۱	تحولات منطقه‌ای
۲۲	پژوهش‌های تازه

تحولات جهانی

چین تهدید کرد

چین به کشورها هشدار داده است که از انعقاد توافقات تجاری با ایالات متحده که به بهای منافع پکن تمام شود، خودداری کنند. این هشدار در حالی صادر شده که جنگ تجاری بین دو اقتصاد بزرگ جهان وارد مرحله‌ای جدید شده است. در واکنش به گزارش‌هایی مبنی بر این که دولت دونالد ترامپ در حال تحت فشار قرار دادن کشورها برای منزوی کردن چین است، سخنگوی وزارت بازرگانی چین اخیراً اعلام کرد که پکن «در برابر کشورهای که علیه آن با ایالات متحده هم‌راستا شوند، به طور قاطع و متقابل اقدامات مقابله‌ای انجام خواهد داد». دولت ترامپ از مذاکرات تعرفه‌ای به عنوان ابزاری استفاده می‌کند تا شرکای اقتصادی ایالات متحده را وادار به محدود کردن روابط تجاری با چین کند. در مقابل، این کشورها ممکن است از کاهش تعرفه‌ها و موانع تجاری از سوی آمریکا بهره‌مند شوند. دولت ترامپ اعلام کرده که با بیش از ۷۰ کشور در حال مذاکره است. وزارت بازرگانی چین در واکنش گفت: «کسی که منافع موقتی و خودخواهانه را به بهای منافع دیگران دنبال می‌کند، همانند کسی است که به شکار بیر می‌رود» - به عبارتی دیگر، اگر کشوری با آمریکا توافق کند، خود در نهایت طعمه خواهد شد. پس از آن که ترامپ در تاریخ ۹ آوریل تعرفه‌های متقابل را برای شرکای اصلی تجاری آمریکا به حالت تعلیق درآورد، این تعرفه‌ها را علیه چین افزایش داد. میانگین تعرفه‌های آمریکا بر صادرات چین به ۱۴۵ درصد رسیده و در پاسخ، چین نیز تعرفه‌هایی به میزان ۱۲۵ درصد بر کالاهای آمریکایی اعمال کرده است. ترامپ مدت‌هاست که چین را به سوءاستفاده تجاری از آمریکا متهم می‌کند و تعرفه‌ها را ابزاری برای احیای صنعت داخلی و بازگرداندن مشاغل به خاک آمریکا می‌داند. او همچنین قصد دارد با درآمد حاصل از این تعرفه‌ها منابع مالی لازم برای کاهش مالیات‌ها را تأمین کند. در مقابل، شی جین‌پینگ، رئیس‌جمهور چین، اخیراً با سفر به سه کشور جنوب شرق آسیا، از جمله ویتنام، در تلاش برای تقویت روابط منطقه‌ای برآمد و از شرکای تجاری خود خواست در برابر «قلدری یکجانبه» ایستادگی کنند. وی در مقاله‌ای برای رسانه‌های ویتنامی نوشت: «در جنگ‌های تجاری، هیچ‌کس برنده نیست». ویتنام که هم یک مرکز تولیدی مستقل و هم مسیر ترانزیتی چین برای دور زدن تعرفه‌های آمریکا در دوره اول ترامپ بود، اکنون درگیر پیامدهای این درگیری تجاری است. در همین حال، دولت ترامپ مذاکراتی را با متحدان شرق آسیایی آغاز کرده است.

بر اساس گزارشی از موسسه لاوی در سیدنی، در سال ۲۰۲۳، حدود ۷۰ درصد از کشورهای جهان واردات

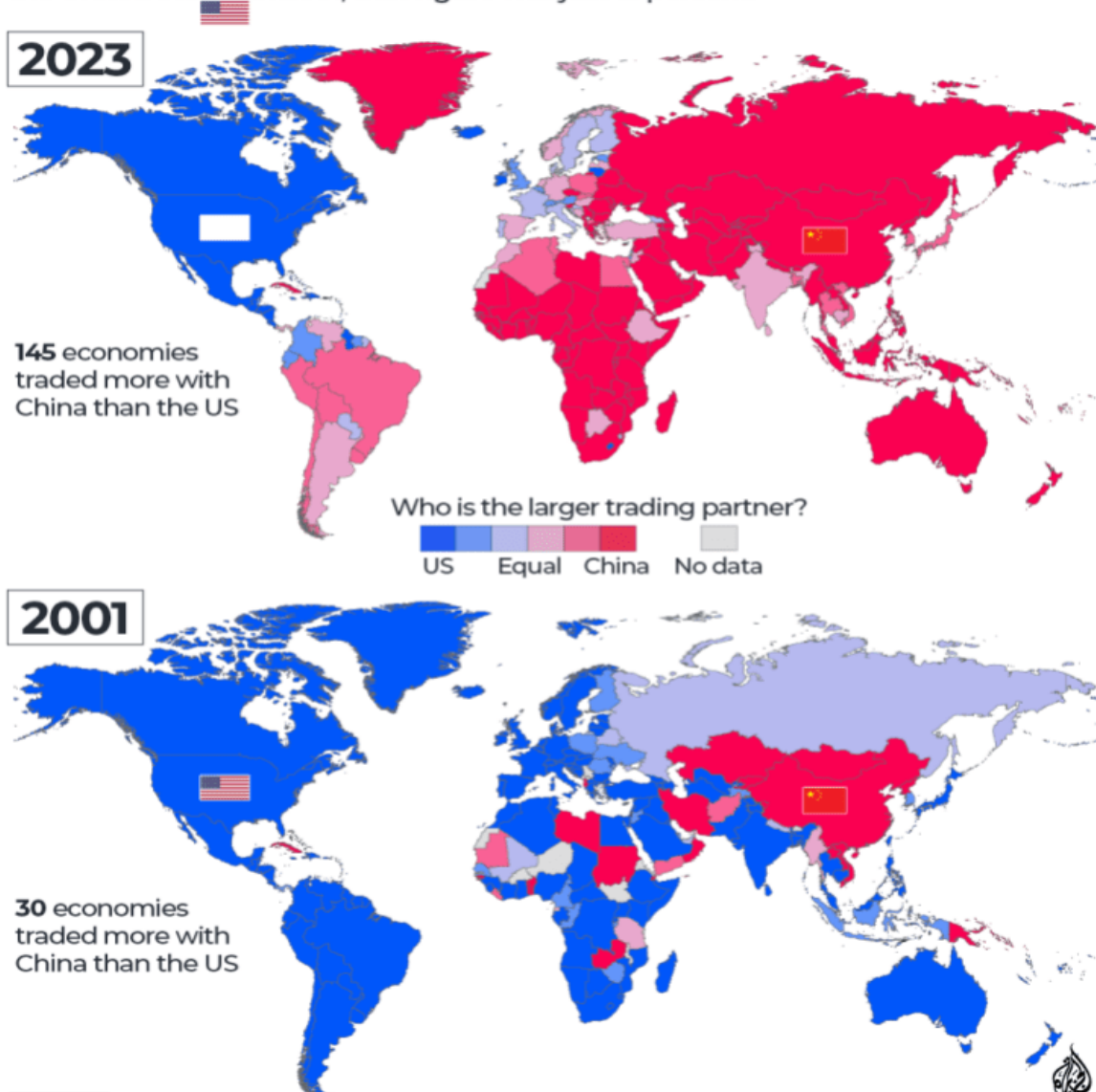
بیشتری از چین نسبت به ایالات متحده داشته‌اند. این رقم در سال ۲۰۰۱ (زمان پیوستن چین به سازمان تجارت جهانی) تنها ۱۵ درصد بود. در سال ۲۰۲۳، چین شریک تجاری اصلی برای دست‌کم ۶۰ کشور بود، در حالی که آمریکا این جایگاه را تنها برای ۳۳ کشور داشت. بین سال‌های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۳، تعداد کشورهایی که تجارت دوطرفه بیشتری با چین نسبت به آمریکا داشته‌اند، از ۱۳۹ به ۱۴۵ کشور افزایش یافته است. نقشه ذیل این روند را نشان می‌دهد.

نقشه ۱- مقایسه جایگاه چین و آمریکا در تجارت خارجی کشورها در سال‌های ۲۰۰۱ و ۲۰۲۳

TRADE

US or China: Who's the bigger trade partner?

About 70 percent of economies worldwide now trade more with China than with the United States. In 2001, that figure was just 15 percent.

وابستگی بحرانی‌ای که چین در سراسر جهان - به‌ویژه در آسیا - ایجاد کرده، موجب شده بسیاری از کشورها نتوانند از چین صرف‌نظر کنند. از مواد معدنی حیاتی گرفته تا تراشه‌های سیلیکونی، صادرات چین تقریباً جایگزین‌ناپذیر است. شاید برخی کشورها مانند مکزیک که روابط تجاری عمیقی با آمریکا دارند، بتوانند واردات از چین را کاهش دهند. اما برای بیشتر شرکای تجاری آمریکا، جدایی از چین تقریباً غیرممکن است. برخی معتقدند «سیاست تجاری ترامپ کوتاه‌بینانه است. تهدیدهای بیشتر او تنها موجب می‌شود که کشورهای بیشتری به سوی چین گرایش پیدا کنند - به‌ویژه در جنوب جهانی». در حالی که برای اعمال فشار بیشتر بر چین تلاش می‌کند، واقعیت‌های جهانی تجارت به نفع پکن تغییر کرده است. تلاش‌های ایالات متحده برای محدود کردن نفوذ اقتصادی چین ممکن است در موارد معدودی موفق باشد، اما برای بسیاری از کشورها، چین اکنون یک شریک اقتصادی ضروری و جایگزین‌ناپذیر محسوب می‌شود. در این رقابت ژئواقتصادی، کشورها با چالش پیچیده انتخاب میان دو قدرت بزرگ روبه‌رو هستند - انتخابی که پیامدهای گسترده‌ای برای نظم اقتصادی جهانی خواهد داشت.

آثار اولیه عدم قطعیت‌ها بر اقتصاد آمریکا

گزارش آوریل ۲۰۲۵ بانک گلدمن ساکس با عنوان «تأثیر عدم قطعیت بر سرمایه‌گذاری، استخدام و مصرف خانوار» تحلیل جامعی از پیامدهای افزایش بی‌سابقه عدم قطعیت در سیاست‌های اقتصادی، به‌ویژه در حوزه تجارت، بر اقتصاد ایالات متحده ارائه می‌دهد. بر اساس این گزارش، شاخص‌های عدم قطعیت در سیاست اقتصادی و تجاری به سطوحی فراتر از اوج جنگ تجاری چین و آمریکا در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ رسیده‌اند. این افزایش عمدتاً به طرح جدید تعرفه‌ای رئیس‌جمهور ترامپ موسوم به «تعرفه‌های متقابل» و واکنش‌های احتمالی کشورهای دیگر نسبت داده می‌شود. افزون بر تجارت، سایر حوزه‌های سیاست‌گذاری مانند سیاست مالی، بهداشت و درمان، مقررات و برنامه‌های رفاهی نیز با افزایش بی‌سابقه‌ای در شاخص‌های عدم قطعیت روبه‌رو هستند.

یکی از نخستین و قابل‌سنجش‌ترین آثار این وضعیت، در بخش سرمایه‌گذاری بنگاه‌ها مشاهده می‌شود. افزایش عدم قطعیت معمولاً موجب تعویق یا لغو سرمایه‌گذاری‌های برگشت‌ناپذیر می‌شود، به‌ویژه در صنایعی که دارای شدت سرمایه‌گذاری بالا و وابستگی به صادرات هستند. طبق برآورد این گزارش، افزایش اخیر در عدم قطعیت، رشد سرمایه‌گذاری را حدود ۵ واحد درصد کاهش خواهد داد. در نتیجه، پیش‌بینی می‌شود رشد سرمایه‌گذاری در سال آینده به طور میانگین ثابت باقی

بماند. همچنین، احتمال کاهش سرمایه‌گذاری در سال پیش‌رو از ۱۵ درصد در پاییز ۲۰۲۴ به ۴۵ درصد افزایش یافته است. صنایع الکترونیک، شیمیایی و ماشین‌آلات از جمله بخش‌هایی هستند که بیشترین آسیب را از این شرایط خواهند دید.

بازار کار نیز تحت تاثیر قرار گرفته است، چه از ناحیه عدم قطعیت تجاری و چه از بابت کاهش احتمالی مخارج دولت فدرال. بر اساس تخمین گلدمن ساکس، افزایش عدم قطعیت در سیاست‌های تجاری به کاهش ۲۰ هزار شغل در ماه در بخش تولید خواهد انجامید. علاوه بر این، کاهش هزینه‌های دولت فدرال منجر به کاهش ۲۵ تا ۳۰ هزار شغل در ماه در بخش دولتی خواهد شد. همچنین، عدم قطعیت در پرداخت‌های فدرال می‌تواند باعث کاهش ۳۵ هزار شغل دیگر در بخش‌های آموزش، سلامت و دولت‌های محلی شود. با این که این کاهش‌ها هنوز در داده‌های رسمی اشتغال ماه‌های فوریه و مارس دیده نشده‌اند، انتظار می‌رود تا پایان ۲۰۲۵ رشد اشتغال به حدود ۱۰۰ هزار شغل در ماه کاهش یابد.

مصرف خانوار نیز، به عنوان یکی از ارکان رشد اقتصادی، روند کاهشی در پیش دارد. کاهش رشد عرضه نیروی کار و درآمدهای ناشی از اشتغال، همراه با اثرات شبه‌مالیاتی تعرفه‌ها بر درآمد واقعی، باعث کاهش درآمد قابل تصرف خانوار خواهد شد. همچنین، به دلیل افت اخیر بازار سهام، تاثیر «اثر ثروت» بر مصرف از افزایشی ۰.۲۵ تا ۰.۵ واحد درصدی در سال گذشته، به کاهشی ۰.۲۵ واحد درصدی در سال ۲۰۲۵ تبدیل خواهد شد. افزون بر این، افزایش نگرانی مصرف‌کنندگان درباره از دست دادن شغل، که در نظرسنجی دانشگاه میشیگان به سطحی بی‌سابقه رسیده است، می‌تواند نرخ پس‌انداز را افزایش داده و مصرف را کاهش دهد. گرچه این متغیرهای مبتنی بر احساسات، در گذشته اثر چندانی نداشته‌اند، اما در شرایط فعلی ممکن است اهمیت بیشتری پیدا کنند.

گزارش همچنین شاخص‌هایی را برای پایش آثار آتی عدم قطعیت پیشنهاد می‌کند. در حوزه سرمایه‌گذاری، نظرسنجی‌های تجاری و داده‌های مربوط به سفارش کالاهای سرمایه‌ای می‌توانند چشم‌انداز خوبی از مسیر آتی ارائه دهند. در حوزه اشتغال، داده‌های مربوط به استخدام در بخش‌های دولتی، آموزشی و بهداشتی باید مورد رصد قرار گیرند. در بخش مصرف نیز، بررسی قصد خرید اقلام بادوام، ردیابی داده‌های خرید اینترنتی و فروشگاه‌های زنجیره‌ای و نظرسنجی‌های مربوط به ترس از بیکاری می‌توانند علائم هشداردهنده‌ی اولیه باشند.

در نهایت، گزارش گلدمن ساکس هشدار می‌دهد که ترکیب عواملی مانند افزایش تعرفه‌ها، عدم قطعیت گسترده در سیاست‌گذاری، افت اعتماد تجاری و مصرفی و آمادگی دولت برای پذیرش هزینه‌های اقتصادی کوتاه‌مدت در راه اجرای سیاست‌هایش، خطرات نزولی قابل توجهی را متوجه اقتصاد آمریکا در سال ۲۰۲۵ کرده است. این یافته‌ها بر اهمیت ثبات و پیش‌بینی‌پذیری سیاست‌های اقتصادی تاکید دارند، به‌ویژه در شرایطی که واکنش‌های داخلی و بین‌المللی نسبت به سیاست‌های آمریکا همچنان مبهم و ناپایدار هستند.

تغییر نماینده تجاری چین: تغییر در راهبرد؟

در اواسط آوریل ۲۰۲۵، دولت چین در اقدامی غیرمنتظره، «لی چنگ‌گانگ» را به عنوان نماینده جدید تجارت بین‌الملل و معاون وزیر بازرگانی منصوب کرد. این تغییر در بحبوحه تشدید جنگ تجاری با ایالات متحده و اعمال تعرفه‌های سنگین متقابل بین دو کشور صورت گرفته است. لی چنگ‌گانگ، ۵۸ ساله، دارای مدرک حقوق از دانشگاه پکن و کارشناسی ارشد اقتصاد حقوق از دانشگاه هامبورگ آلمان است. وی بیش از دو دهه در وزارت بازرگانی چین فعالیت داشته و در سمت‌هایی چون معاون وزیر، مدیرکل اداره معاهدات و حقوق و نماینده دائم چین در سازمان تجارت جهانی (WTO) خدمت کرده است. تجربه گسترده او در مذاکرات تجاری و آشنایی با ساختارهای چندجانبه، او را به گزینه‌ای مناسب برای هدایت مذاکرات پیچیده تجاری تبدیل کرده است. اگرچه دولت چین دلیل رسمی برای این تغییر ارائه نکرده است، اما تحلیلگران معتقدند که این اقدام نشان‌دهنده تمایل پکن به اتخاذ رویکردی جدید در مواجهه با تنش‌های تجاری فزاینده با واشنگتن است؛ این تغییر می‌تواند تلاشی برای شکستن بن‌بست در مذاکرات و آغاز گفتگوهای موثرتر باشد.

در سه‌ماهه نخست سال ۲۰۲۵، اقتصاد چین رشد ۵.۴ درصدی را تجربه کرد که فراتر از پیش‌بینی‌ها بود. با این حال، کارشناسان هشدار می‌دهند که تأثیرات منفی تعرفه‌های جدید آمریکا بر واردات از چین ممکن است در ماه‌های آینده آشکار شود. تا لحظه نگارش این خبر، پکن در واکنش به تعرفه‌های ۱۴۵ درصدی واشنگتن، تعرفه‌های ۱۲۵ درصدی بر کالاهای آمریکایی اعمال کرده و صادرات برخی منابع حیاتی مانند عناصر نادر خاکی را محدود کرده است. با توجه به تجربه و دیدگاه‌های لی چنگ‌گانگ در حمایت از تجارت آزاد و چندجانبه‌گرایی، انتظار می‌رود که چین در مذاکرات آتی، رویکردی مبتنی بر قوانین بین‌المللی و همکاری‌های چندجانبه اتخاذ کند. این تغییر در رهبری تجاری می‌تواند زمینه‌ساز کاهش تنش‌ها و بازگشت به میز مذاکرات با ایالات متحده باشد.

آمریکا در پی کاهش آسیب‌پذیری در فلزات نادر

دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور ایالات متحده، در آوریل ۲۰۲۵ با امضای فرمان اجرایی جدیدی، دستور آغاز تحقیقاتی رسمی درباره واردات مواد معدنی حیاتی به کشور را صادر کرد؛ اقدامی که با استناد به بخش ۲۳۲ قانون توسعه تجارت مصوب ۱۹۶۲ صورت گرفته و از منظر راهبردی، با هدف ارزیابی اثرات امنیتی واردات این مواد بر ساختارهای حیاتی اقتصاد و دفاع ملی ایالات متحده انجام می‌گیرد. این اقدام در ادامه زنجیره‌ای از اقدامات مشابه در ماه‌های گذشته است که شامل تحقیقاتی درباره واردات ترشه‌ها، داروها و سایر منابع حیاتی نیز می‌شود و در مجموع حاکی از گسترش دامنه رویارویی تجاری واشنگتن با چین و افزایش تنش‌ها در نظام تجارت جهانی است. مواد معدنی حیاتی مورد نظر، شامل عناصر نادر خاکی (مانند نئودیمیوم، پرژنودیمیوم، گادولینیوم)، کبالت، نیکل، لیتیوم، گرافیت و دیگر عناصر راهبردی هستند که نقشی کلیدی در تولید تجهیزات پیشرفته الکترونیکی، باتری‌های لیتیومی، خودروهای برقی، سامانه‌های هوافضا، تجهیزات نظامی و زیرساخت‌های انرژی تجدیدپذیر دارند. بر اساس داده‌های رسمی دولت آمریکا، حدود ۷۰ درصد از نیاز ایالات متحده به این مواد از طریق واردات از چین تامین می‌شود؛ کشوری که نه تنها در استخراج اولیه بلکه به‌ویژه در فرآوری، تصفیه و تولید مشتقات این عناصر، در زنجیره تامین جهانی تسلطی نزدیک به انحصاری دارد؛ به طوری که طبق گزارش TD Economics، چین در سال ۲۰۲۲ بیش از نیمی از ۵۰ ماده معدنی حیاتی شناسایی شده توسط دولت آمریکا را تولید می‌کرد و حدود ۹۰ درصد فرآوری جهانی عناصر نادر خاکی را نیز در اختیار داشت.

وابستگی گسترده آمریکا به واردات این مواد، به ویژه از چین، زنگ خطر را برای ساختارهای دفاعی و صنعتی کشور به صدا درآورده است؛ به‌ویژه آنکه چین در پاسخ به موج جدید تعرفه‌های گمرکی آمریکا، اخیراً محدودیت‌هایی جدی بر صادرات اقلامی نظیر ژرمانیم، گالیم، آنتیموان و آهن‌رباهای خاص وضع کرده که این اقلام نیز نقش مستقیم در صنایع الکترونیک پیشرفته، تولید نیمه‌رساناها و تجهیزات نظامی دارند. در چنین شرایطی، دولت ترامپ در راستای سیاست «بازطراحی زنجیره‌های تامین حیاتی»، از قانون تولید دفاعی (Defense Production Act) نیز استفاده کرده تا با اعطای تسهیلات مالی، سرمایه‌گذاری مستقیم، صدور مجوزهای سریع برای پروژه‌های معدنی و ایجاد زیرساخت‌های تصفیه و فرآوری داخلی، زمینه خودکفایی نسبی ایالات متحده در این حوزه راهبردی را فراهم آورد. این اقدامات نه تنها اهداف اقتصادی و صنعتی، بلکه اهداف ژئوپلیتیکی را نیز دنبال می‌کنند؛ چرا که

آمریکا با کاهش وابستگی به چین، به دنبال تقویت اهرم چانه‌زنی خود در رقابت راهبردی با پکن در حوزه فناوری‌های نوین، صنایع نظامی و اقتصاد سبز است.

تحلیل‌گران معتقدند این سیاست‌های جدید، ضمن آن که می‌توانند ساختار تولید داخل را تقویت کرده و تاب‌آوری اقتصاد ایالات متحده را در برابر شوک‌های ژئوپلیتیکی افزایش دهند، در کوتاه‌مدت با چالش‌هایی از جمله افزایش قیمت‌ها، کمبود عرضه و اختلال در صنایع پایین‌دستی مواجه خواهند شد. در سند رسمی منتشرشده از سوی کاخ سفید نیز تصریح شده است که: «واردات مواد معدنی حیاتی فرآوری‌شده و محصولات مشتق از آن‌ها، زنجیره تامین ایالات متحده را به دلیل وابستگی به تامین‌کنندگان محدود خارجی، در معرض آسیب‌پذیری شدید و تحریفات بازار قرار داده است، امری که مستقیماً امنیت ملی، آمادگی دفاعی، ثبات اقتصادی و رفاه اجتماعی کشور را تهدید می‌کند». در این میان، برخی گزارش‌ها نیز به تلاش ترامپ برای گنجانیدن منابع معدنی اوکراین به ارزش ۵۰۰ میلیارد دلار در مذاکرات صلح با این کشور اشاره دارند؛ اقدامی که از منظر تحلیل‌گران، به وضوح در چارچوب راهبرد کلان آمریکا برای تامین منابع راهبردی و کنترل بر زنجیره تامین جهانی، به‌ویژه در برابر چین، ارزیابی می‌شود. به این ترتیب، آن چه به ظاهر یک موضوع فنی و صنعتی به نظر می‌رسد، در واقع بخشی از رقابت ژئواکونومیک گسترده‌تری است که آینده تجارت بین‌الملل و توازن قدرت اقتصادی – امنیتی را در دهه پیش رو رقم خواهد زد.

تحولات منطقه

امارات در پی موافقتنامه تجارت آزاد با اتحادیه اروپا

در پی جنگ تعرفه‌ای دونالد ترامپ، اتحادیه اروپا و امارات متحده عربی مذاکرات رسمی خود را برای دستیابی به توافقنامه تجارت آزاد آغاز کردند. این مذاکرات در حالی آغاز می‌شود که بسیاری از کشورها، در واکنش به سیاست‌های تعرفه‌ای آمریکا، در پی یافتن بازارهای جایگزین و تقویت مناسبات اقتصادی دوجانبه هستند. اورزولا فون‌درلاین، رئیس کمیسیون اروپا، طی تماسی تلفنی با شیخ محمد بن زاید آل نهیان، رئیس دولت امارات متحده عربی، با آغاز مذاکرات دوجانبه برای انعقاد یک توافقنامه تجارت آزاد جامع میان دو طرف موافقت کرد. فون‌درلاین اعلام کرد: «امارات علاقه‌مند به دستیابی به یک توافقنامه تجارت آزاد دوجانبه است و ما کاملاً آماده هستیم تا وارد این مذاکرات شویم و امیدواریم در چند ماه آینده آن را نهایی کنیم». او همچنین خاطرنشان کرد که علاقه به همکاری تجاری با اتحادیه

اروپا در سطح جهانی در حال افزایش است و افزود: «در حال حاضر ۷۴ توافقنامه تجارت آزاد داریم. بسیاری از کشورها تمایل دارند با ما همکاری کنند تا تعادلی در سیستم تجارت جهانی ایجاد شود، سیستمی که رقابت در آن مبتنی بر کیفیت باشد، نه بر تعرفه».

در همین حال، شیخ محمد بن زاید نیز در پیامی در شبکه اجتماعی ایکس (توییتر سابق) نوشت: «امارات متحده عربی روابطی قوی و طولانی مدت با اتحادیه اروپا و کشورهای عضو آن دارد و امروز توافق کردیم مذاکرات برای رسیدن به توافقنامه مشارکت اقتصادی جامع با اتحادیه اروپا را آغاز کنیم.» وی افزود: «هدف ما از این توافق، تعمیق روابط دوجانبه و ارتقای رشد اقتصادی به نفع ملت‌ها و کشورهای دو طرف است».

زمینه‌سازی این مذاکرات، در حالی صورت گرفته است که دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور ایالات متحده، اخیراً تهدید کرده بود که تعرفه‌هایی به میزان ۲۰ درصد بر کالاهای وارداتی از اتحادیه اروپا و ۱۰ درصد بر کالاهای وارداتی از امارات متحده عربی اعمال خواهد کرد. با این حال، او اجرای این تعرفه‌ها را برای ۹۰ روز به تعویق انداخته تا فرصت انجام مذاکرات فراهم شود.

امارات، یکی از ده کشور بزرگ تولیدکننده نفت جهان، مدت‌هاست که خواهان توافق تجاری با اتحادیه اروپا بوده اما بروکسل پیش‌تر تمایل داشت چنین توافقی را با شورای همکاری خلیج فارس (GCC) که امارات عضوی از آن است، به امضا برساند. با این حال، کندی در روند مذاکرات با دیگر اعضای شورای همکاری، به‌ویژه عربستان سعودی و قطر، سبب شد امارات مسیر مذاکرات دوجانبه مستقل را در پیش بگیرد.

بر اساس گزارش رسانه‌های رسمی امارات، از سال ۲۰۲۱ تاکنون، این کشور کار بر روی ۲۶ توافقنامه مشارکت اقتصادی جامع را آغاز کرده است که شش مورد از آن‌ها تا امروز به صورت رسمی اجرایی شده‌اند. با توجه به این که اتحادیه اروپا دومین شریک بزرگ تجاری امارات در جهان به شمار می‌رود—با حجم تجارت غیرنفتی دوجانبه‌ای به ارزش ۶۷.۶ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۴—توافق تجاری میان این دو بازیگر اقتصادی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

اتحادیه اروپا عمدتاً محصولات معدنی و صنعتی را از امارات وارد می‌کند و در مقابل، ماشین‌آلات، تجهیزات حمل‌ونقل و مواد شیمیایی به این کشور صادر می‌کند. علاوه بر این، شرکت‌های انرژی و صندوق‌های سرمایه‌گذاری حاکمیتی در ابوظبی سرمایه‌گذاری‌های گسترده‌ای در سراسر اروپا انجام

داده‌اند؛ از جمله در حوزه مواد شیمیایی در آلمان، انرژی خورشیدی در اسپانیا و انرژی‌های تجدیدپذیر در یونان.

کمیسیون اروپا در بیانیه‌ای تاکید کرد که مذاکرات پیش‌رو بر «آزادسازی تجارت در حوزه کالا، خدمات و سرمایه‌گذاری» متمرکز خواهد بود و همچنین توسعه همکاری‌ها در بخش‌های راهبردی نظیر انرژی تجدیدپذیر، هیدروژن سبز و مواد خام حیاتی را نیز در بر خواهد گرفت.

این تحول در روابط امارات و اتحادیه اروپا، نه تنها در راستای کاهش وابستگی تجاری به آمریکا تلقی می‌شود، بلکه گامی مهم در مسیر متنوع‌سازی روابط تجاری دو طرف و توسعه پیوندهای اقتصادی پایدار در سطح فرامنطقه‌ای به شمار می‌رود.

رشد چشمگیر گردشگری در جنوب خلیج فارس؛ ۲۴۷ میلیارد دلار سهم در تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۲۴

طبق آخرین گزارش منتشرشده از سوی مرکز آمار کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس، بخش سفر و گردشگری در این منطقه در سال ۲۰۲۴ سهمی معادل ۲۴۷.۱ میلیارد دلار از تولید ناخالص داخلی داشته است؛ رقمی که معادل ۱۱.۴ درصد از کل تولید ناخالص داخلی کشورهای حوزه خلیج فارس است.

این گزارش نشان می‌دهد سهم گردشگری در سال ۲۰۲۴ نسبت به سال ۲۰۱۹، با رشد ۳۱.۹ درصدی همراه بوده است؛ رشدی قابل توجه که حاکی از احیای کامل این بخش پس از رکود ناشی از همه‌گیری کووید-۱۹ و بازگشت رونق به فعالیت‌های گردشگری است.

در سطح جهانی نیز سهم بخش سفر و گردشگری در تولید ناخالص داخلی به ۲.۲ درصد در سال ۲۰۲۴ رسیده است.

پیش‌بینی‌ها نشان می‌دهد که روند صعودی این بخش در منطقه خلیج فارس ادامه خواهد داشت. بر اساس برآوردهای رسمی، انتظار می‌رود سهم گردشگری در تولید ناخالص داخلی این کشورها تا سال ۲۰۳۴ به ۱۳.۳ درصد برسد که معادل ۳۷۱.۲ میلیارد دلار خواهد بود. این روند رشد، میانگین نرخ رشد سالانه‌ای بالاتر از ۴.۲ درصد را در بازه زمانی ۲۰۲۴ تا ۲۰۳۴ منعکس می‌کند.

همچنین آمارها حاکی از آن است که میانگین نرخ رشد سالانه تعداد گردشگران جابه‌جاشده میان

کشورهای خلیج فارس بین سال‌های ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۳ به ۴۱.۵ درصد رسیده است. این گردشگران حدود ۲۶.۵ درصد از کل گردشگران بین‌المللی بازدیدکننده از کشورهای عضو شورای همکاری را در سال ۲۰۲۳ تشکیل داده‌اند.

افزایش چشمگیر سهم گردشگری در اقتصاد کشورهای خلیج فارس، نتیجه اجرای راهبردهای توسعه‌ای بلندمدت این کشورها برای تنوع‌بخشی به منابع درآمد و کاهش وابستگی به نفت ارزیابی می‌شود. این روند همچنین نشان‌دهنده جایگاه فزاینده گردشگری به عنوان یکی از پیشران‌های کلیدی رشد اقتصادی در منطقه است.

افزایش چشمگیر اشتغال در عربستان با حضور شرکت‌های خارجی

وزیر سرمایه‌گذاری عربستان سعودی، مهندس خالد الفالح، اعلام کرد که شرکت‌های خارجی طی ده سال گذشته نقش چشم‌گیری در اشتغال‌زایی در این کشور ایفا کرده‌اند، به طوری که سهم آن‌ها در ایجاد فرصت‌های شغلی با رشد ۴۰ درصدی همراه بوده است.

الفالح این سخنان را در جریان افتتاحیه دومین دوره «همایش ابتکار ظرفیت‌های انسانی ۲۰۲۵» در ریاض بیان کرد. به گفته وی، تاکنون نزدیک به ۶۰۰ شرکت بین‌المللی دفاتر منطقه‌ای خود را در عربستان تاسیس کرده‌اند و حجم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی نیز چهار برابر شده است.

وی با اشاره به پیوند میان آموزش و سرمایه‌گذاری گفت: «سرمایه‌گذاری در آموزش مادام‌العمر برای توسعه مهارت‌های نیروی انسانی ضروری است. چشم‌انداز ۲۰۳۰ عربستان بر دو محور اساسی استوار است؛ نخست، ارتقای ظرفیت‌های انسانی و دوم، جذب سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی».

از سوی دیگر، فیصل الابرهم، وزیر اقتصاد و برنامه‌ریزی عربستان سعودی نیز در سخنرانی خود در این همایش بر تحول در بازار کار تاکید کرد و گفت: «خودکارسازی و هوش مصنوعی بسیاری از وظایف سنتی را بر عهده گرفته‌اند و آموزش‌های تکراری و سنتی دیگر پاسخ‌گوی نیاز بازار نیست».

او افزود: «امروزه هر شغلی نیازمند تسلط بر مهارت‌های دیجیتال است و آموزش، توسعه و ارتقای مداوم تنها راه حفظ بهره‌وری و رقابت‌پذیری نیروی کار محسوب می‌شود. کارفرمایان دیگر تنها به مدارک تحصیلی توجه نمی‌کنند، بلکه به دنبال شایستگی‌ها و توانمندی‌های واقعی افراد هستند».

دومین دوره همایش بین‌المللی «ابتکار ظرفیت‌های انسانی» با شعار «فراتر از آمادگی برای آینده»،

اخیرا در مرکز بین‌المللی کنفرانس‌های ملک عبدالعزیز در ریاض برگزار شد. این رویداد با حضور بیش از ۳۰۰ تن از رهبران، سیاست‌گذاران، دانشگاهیان و متخصصان بخش خصوصی و غیردولتی از ۳۸ کشور جهان برگزار شد.

بر اساس برنامه‌ریزی انجام شده، بیش از ۱۰۰ نشست تخصصی در قالب چهار محور اصلی طی روزهای برگزاری همایش برگزار شد. این رویداد بین‌المللی بخشی از تلاش‌های عربستان برای توسعه سرمایه انسانی و تحقق اهداف تحول اقتصادی در چارچوب چشم‌انداز ۲۰۳۰ محسوب می‌شود.

تاسیس نخستین اتحادیه بازاریابی، تبلیغات و رسانه در جهان ترک با محوریت ترکیه و آذربایجان

برای نخستین بار در جهان کشورهای ترک‌زبان، اتحادیه‌ای بین‌المللی در حوزه بازاریابی، تبلیغات و رسانه با عنوان «تورک (TÜREK)» به طور رسمی آغاز به کار کرد. این اتحادیه حاصل همکاری سه نهاد تخصصی از ترکیه و جمهوری آذربایجان است: انجمن ارتباطات تبلیغات و بازاریابی (REPİD)، انجمن تبلیغات محیطی و صنعتی (ARED) و اتحادیه عمومی حمایت از توسعه تبلیغات و بازاریابی (RMİD)، مراسم معرفی رسمی این اتحادیه در پردیس سوغوت‌اوزوی وزارت تجارت ترکیه با حضور مقامات بلندپایه دولتی، فعالان بخش خصوصی و اصحاب رسانه برگزار شد.

وزیر تجارت جمهوری ترکیه، پروفیسور دکتر عمر بولات، در این مراسم با اشاره به اهمیت راهبردی این ابتکار منطقه‌ای اظهار داشت:

«تورک به عنوان نخستین اتحادیه مشترک در حوزه بازاریابی، تبلیغات و رسانه در جهان ترک، می‌تواند دروازه‌ای به سوی همکاری‌های چندجانبه باشد. با هم‌افزایی میان کشورهای عضو، امکان دسترسی به جمعیتی حدود ۱۷۵ میلیون نفر، بازار تبلیغاتی به ارزش ۷ میلیارد یورو و بازاری اقتصادی بالغ بر ۱.۸ تریلیون یورو فراهم خواهد شد».

اتحادیه تورک با هدف تقویت همکاری‌های منطقه‌ای و ارتقای توان رقابتی جهانی کشورهای ترک‌زبان در حوزه تبلیغات و رسانه راه‌اندازی شده است. دفتر مرکزی آن در استانبول قرار دارد و تمام فعالیت‌ها به مدت دو سال از سوی ترکیه هماهنگ خواهد شد. پس از آن، مدیریت اجرایی به جمهوری آذربایجان منتقل شده و در سال‌های بعد میان سایر کشورهای عضو به صورت چرخشی ادامه خواهد یافت.

این اتحادیه با برنامه‌ریزی برای برگزاری نمایشگاه‌ها، پروژه‌های رسانه‌ای مشترک، دوره‌های آموزشی تخصصی و نشست‌های بین‌المللی، بستری برای همکاری نهادها و فعالان صنعت تبلیغات در کشورهای

ترک‌زبان فراهم می‌آورد. همچنین، گسترش دامنه فعالیت به جوامع دیاسپورای ترک در سراسر جهان نیز در دستور کار قرار دارد.

در کنار ترکیه و آذربایجان، جمهوری ترک قبرس شمالی نیز به جمع بنیان‌گذاران این اتحادیه پیوسته و رایزنی‌هایی برای گسترش عضویت به کشورهای قزاقستان، قرقیزستان، ازبکستان و ترکمنستان در حال انجام است.

شاهین آچار، رئیس ARED و نایب‌رئیس اتحادیه تورک، در سخنرانی خود با اشاره به اهداف این ابتکار گفت:

«تورک یک سکو همکاری بین‌المللی برای تقویت پیوندهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در جهان ترک است. هدف ما نه تنها رشد اقتصادی و ارتقای جایگاه صنعت تبلیغات، بلکه زنده نگه داشتن فرهنگ‌های بومی و تقویت ارتباطات میان ملت‌های ترک‌زبان است».

خیالا موتاللمُوا، رئیس RMID و نایب‌رئیس تورک از آذربایجان، نیز با اشاره به دستاوردهای اخیر این کشور در حوزه رسانه و تبلیغات بین‌المللی، تاکید کرد که این اتحادیه می‌تواند زمینه‌ساز شکل‌گیری زبان تبلیغاتی و رسانه‌ای مشترک در جهان ترک شود.

احمد پورا، رئیس REPİD و تورک، در پایان این مراسم با اشاره به مسئولیت سنگین این اتحادیه نوپا، اظهار داشت:

«تورک صرفاً یک نهاد اداری نیست، بلکه نماد یک چشم‌انداز جمعی و آینده مشترک است. نماد این اتحادیه، پرنده «ترنا»، در فرهنگ ترکی نماد وفاداری، سفر و اتحاد است. ما با همین روحیه، پروژه‌هایی از جمله جشنواره‌های تبلیغاتی بین‌دانشگاهی، نمایشگاه‌های صنعتی و برنامه‌های حمایت از مصرف‌کننده را در دستور کار قرار داده‌ایم».

ترکیه در پی کاهش فشارهای تعرفه‌ای آمریکا

نشست گروه کاری مشترک ترکیه و ایالات متحده آمریکا به منظور به‌روزرسانی نقشه راه همکاری‌های تجاری و سرمایه‌گذاری میان دو کشور، در وزارت تجارت ترکیه و در پی ارسال نامه‌ای رسمی از سوی وزیر تجارت ترکیه به نماینده تجاری آمریکا برگزار شد؛ در این نامه پیشنهاداتی برای همسوسازی دیدگاه‌های دو کشور در چارچوب برنامه کاری مشترک ارائه شده بود. در این نشست، برنامه‌ریزی

برای اقدامات آتی در پی سیاست‌های جدید تجاری اعلام شده از سوی دولت آمریکا بررسی شد و همچنین راهبردهایی برای توسعه روابط تجاری دوجانبه و مقابله با آثار احتمالی گرایش‌های فزاینده حمایت‌گرایانه در تجارت جهانی تدوین گردید. گروه کاری مذکور مأموریت دارد تا در هماهنگی نزدیک با نهادهای آمریکایی، اقدامات موثر و پیش‌دستانه‌ای را برای گسترش همکاری‌ها اتخاذ کند و بر طراحی سیاست‌ها و برنامه‌هایی برای کاهش آثار منفی سیاست‌های تجاری حمایت‌گرایانه تمرکز نماید. در این چارچوب، نقشه راه جدیدی تحت عنوان «برنامه اقدام برای تجارت و سرمایه‌گذاری با آمریکا» در حال به‌روزرسانی است که شامل تحلیل بازار، بررسی گزینه‌های ورود ایالتی، شناسایی مسیرهای جدید در زنجیره تامین و اجرای برنامه‌هایی چون URGE، TURQUALITY و HİSER با محوریت ایالت‌های مختلف آمریکاست. همچنین مقرر شد هدف‌گذاری پیشین برای افزایش حجم تجارت به ۱۰۰ میلیارد دلار، از طریق تسریع تحلیل داده‌ها، اعزام هیئت‌های تجاری در بخش‌های اولویت‌دار، توسعه شبکه‌های لجستیکی بین‌المللی و ارتقای جایگاه نمایشگاه‌های ترکیه در بازار آمریکا پیگیری شود. در ادامه این روند، وزیر تجارت ترکیه در اردیبهشت ۱۴۰۴ به واشنگتن سفر خواهد کرد تا در دوازدهمین نشست شورای تجارت و سرمایه‌گذاری ترکیه - آمریکا (TIFA) شرکت کرده و ریاست هیئت مذاکره‌کننده کشورش را بر عهده گیرد؛ همچنین در جریان این سفر، وزیر با همتای آمریکایی خود و نماینده تجاری ایالات متحده دیدار کرده و در کنفرانس ترکی - آمریکایی نیز حاضر خواهد شد. شایان ذکر است که ایالات متحده در سال ۲۰۲۴ با رقم ۱۶/۳ میلیارد دلار دومین شریک صادراتی ترکیه بوده و با توجه به شرایط پیچیده و غیرقابل پیش‌بینی فعلی در عرصه تجارت جهانی، تقویت تنوع‌بخشی و توسعه همکاری‌های اقتصادی میان دو کشور، از اهمیت راهبردی برخوردار است؛ امری که دولت ترکیه در راستای روابط نزدیک و گفت‌وگوی سازنده میان روسای جمهور دو کشور، آن را با جدیت پیگیری خواهد کرد.

تسریع گذار انرژی‌های تجدیدپذیر در قزاقستان با اجرای نه پروژه جدید

قزاقستان در سال جاری قصد دارد نه تاسیسات انرژی تجدیدپذیر با ظرفیت نصب‌شده مجموعاً ۴۵۵.۵ مگاوات راه‌اندازی کند. یکی از این پروژه‌ها، یک نیروگاه بادی با ظرفیت ۵۰ مگاوات است که در ماه فوریه در منطقه کاراگانندی به بهره‌برداری رسید. دولت قزاقستان اعلام کرد که قزاقستان در چارچوب راهبرد بلندمدت خود برای حرکت به سوی یک بخش انرژی پایدارتر و سازگارتر با محیط‌زیست، توسعه منابع انرژی تجدیدپذیر را ادامه می‌دهد. هدف ملی این کشور، افزایش سهم انرژی‌های

تجدیدپذیر در سبد تولید برق تا ۱۵ درصد تا سال ۲۰۳۰ است.

تا پایان سال ۲۰۲۴، سهم انرژی‌های تجدیدپذیر به ۷ درصد رسید. در مجموع، ۱۵۳ تاسیسات انرژی تجدیدپذیر در سال گذشته ۷.۵۸ میلیارد کیلووات ساعت برق تولید کردند که معادل ۶.۴۳ درصد از کل تولید برق قزاقستان بود. در سال ۲۰۲۴، هشت تاسیسات انرژی تجدیدپذیر با ظرفیت مجموع ۱۶۳.۳۵ مگاوات به بهره‌برداری رسیدند.

قزاقستان همچنین بر گسترش تولید برق مبتنی بر گاز تمرکز کرده است تا امنیت انرژی و قابلیت مانور در شبکه را تضمین کند. از جمله پروژه‌های کلیدی که در آستانه تکمیل قرار دارند، می‌توان به نیروگاه حرارتی قزل‌آردا با ظرفیت ۲۴۰ مگاوات و ایستگاه برق ترکستان با ظرفیت پیش‌بینی شده تا ۱۰۰۰ مگاوات اشاره کرد. همچنین، دو ایستگاه برق در آلماتی در حال تبدیل به گاز هستند که مجموع ظرفیت نصب‌شده آن‌ها تقریباً ۱۱۰۰ مگاوات خواهد بود.

تقویت روابط خلیج فارس و آسیای مرکزی

کشورهای شورای همکاری خلیج فارس و آسیای مرکزی در سومین نشست وزرای خارجه خود در کویت، بر تقویت شراکت راهبردی در حوزه‌های سیاست، اقتصاد، فرهنگ و امنیت تاکید کردند. این نشست در چارچوب اجرای برنامه اقدام مشترک (۲۰۲۳-۲۰۲۷) برگزار شد و از آن به عنوان نقطه عطفی در گسترش روابط میان دو منطقه یاد می‌شود.

وزیر خارجه کویت، در این نشست همکاری با کشورهای آسیای مرکزی را «رکن اساسی برای ثبات و توسعه» خواند و بر اهمیت پروژه‌های اتصال لجستیکی، جذب سرمایه‌گذاری و حرکت به سوی اقتصاد سبز تاکید کرد.

از سوی دیگر، جاسم البدیوی، دبیرکل شورای همکاری خلیج فارس، با اشاره به تحولات مثبت پس از نخستین اجلاس سران در جده، از تلاش‌ها برای حل و فصل اختلافات منطقه‌ای از جمله نزدیکی میان تاجیکستان، قرقیزستان و ازبکستان استقبال کرد. در حاشیه این نشست، موضوعاتی چون همکاری اقتصادی، تبادل فرهنگی، حمل و نقل و آماده‌سازی برای دومین اجلاس سران که قرار است پنجم ماه مه آینده در شهر سمرقند ازبکستان برگزار شود، مورد بررسی قرار گرفت.

منافع اقتصادی مشترک، فرصت‌های سرمایه‌گذاری امیدوارکننده و شکل‌گیری تحولات جدید جهانی، روابط میان خلیج فارس و آسیای مرکزی را وارد مرحله‌ای تازه کرده است. حجم مبادلات تجاری میان

دو منطقه که هم‌اکنون حدود ۱۰ میلیارد دلار است، با توجه به پتانسیل‌های موجود، فاصله زیادی با سطح مطلوب دارد. ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل زمینی و وابستگی سنتی کشورهای آسیای مرکزی به روسیه و چین از چالش‌های توسعه روابط محسوب می‌شوند اما در عین حال تمایل این کشورها به تنوع‌بخشی به شرکای خارجی، درهای تازه‌ای به روی همکاری با خلیج فارس گشوده است.

کشورهای جنوب خلیج فارس نیز با هدف کاهش وابستگی به نفت، در جست‌وجوی فرصت‌هایی برای گسترش اقتصادی در مناطقی با هزینه پایین، نیروی کار ماهر و بازار مصرفی بکر هستند. سرمایه‌گذاری در حوزه انرژی تجدیدپذیر از جمله پروژه‌های «اکوا پاور» در ازبکستان، بخشی از این راهبرد است.

کشورهای آسیای مرکزی - شامل قزاقستان، ازبکستان، ترکمنستان، تاجیکستان و قرقیزستان - دارای منابع غنی انرژی و معادن و در حال اجرای اصلاحات اقتصادی هستند. این عوامل، همراه با امنیت نسبی و زیرساخت‌های قابل قبول، زمینه مساعدی برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی به‌ویژه از کشورهای خلیج فارس فراهم کرده است.

همزمان، کشورهای خلیج فارس با بهره‌گیری از قدرت مالی، نفوذ سیاسی و تجربه توسعه، می‌توانند نقش مهمی در توسعه زیرساخت‌ها، انتقال فناوری و دسترسی این کشورها به بازارهای عربی ایفا کنند. کارشناسان بر این باورند که در صورت تداوم روند فعلی و بهره‌برداری موثر از ظرفیت‌های مشترک، مبادلات تجاری میان دو منطقه می‌تواند طی چند سال آینده به بیش از ۳۰ میلیارد دلار افزایش یابد. همگرایی راهبردی میان کشورهای خلیج فارس و آسیای مرکزی، الگویی نوین از همکاری جنوب-جنوب را نمایان می‌سازد؛ الگویی که بر پایه منافع متقابل، اشتراکات فرهنگی و چشم‌انداز مشترک توسعه پایدار استوار است. دومین اجلاس سران در سمرقند می‌تواند سرآغاز مرحله‌ای تازه در این شراکت راهبردی باشد.

روسیه و قطر توافق سرمایه‌گذاری ۲ میلیارد دلاری امضا کردند

روسیه و قطر توافق‌نامه‌ای را برای ایجاد یک سکوی سرمایه‌گذاری جدید به ارزش ۲ میلیارد دلار با هدف تقویت روابط اقتصادی و گسترش همکاری‌های دوجانبه به امضا رساندند. این توافق پس از مذاکرات میان ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه، و شیخ تمیم بن حمد آل ثانی، امیر قطر که در سفری رسمی به مسکو رفته بود، به امضا رسید.

بر اساس این توافق، صندوق‌های ثروت ملی دو کشور همکاری خود را گسترش خواهند داد و تمرکز آن

بر سرمایه‌گذاری‌های مشترک در حوزه‌های فناوری، سلامت، استخراج معادن و سایر زمینه‌های مورد علاقه مشترک خواهد بود. بنا بر بیانیه مطبوعاتی، صندوق سرمایه‌گذاری مستقیم روسیه (RDIF)^۱ و سازمان سرمایه‌گذاری قطر (QIA)^۲ هر یک مبلغ یک میلیارد دلار به این سکو جدید اختصاص خواهند داد.

RDIF و QIA نخستین پروژه سرمایه‌گذاری مشترک خود را در سال ۲۰۱۴ با سرمایه‌ای معادل ۴ میلیارد دلار آغاز کردند. این سکو تاکنون از پروژه‌هایی در سراسر روسیه در حوزه‌هایی چون خدمات مالی و بانکی، هوش مصنوعی، فلزات، لجستیک، حمل‌ونقل و سایر بخش‌ها حمایت کرده است.

کریل دیمیتریف، مدیرعامل RDIF و نماینده سرمایه‌گذاری پوتین، این همکاری جدید را دارای «پتانسیل قابل توجهی» خواند و گفت: این توافق فرصت‌هایی را برای شرکت‌های روسی در بازارهای خاورمیانه و نیز برای ورود شرکت‌های قطری به بازار روسیه فراهم خواهد کرد. دیمیتریف در گفت‌وگو با خبرنگاران گفت: «همراه با قطر، تاکنون در بیش از ۱۵ پروژه به ارزش بیش از یک میلیارد دلار سرمایه‌گذاری کرده‌ایم».

شیخ خلیفه بن جاسم بن محمد آل ثانی، رئیس اتاق بازرگانی و صنایع قطر، نیز روز پنج‌شنبه به خبرگزاری رسمی قطر گفت: «تجارت قطری علاقه‌مند به سرمایه‌گذاری در روسیه هستند که به‌عنوان یکی از مقاصد مهم سرمایه‌گذاری با فرصت‌های سودآور شناخته می‌شود».

علاوه بر توافق سرمایه‌گذاری، دو طرف تفاهم‌نامه‌هایی در حوزه‌های مالی، سلامت و ورزش نیز به امضا رساندند.

پوتین و شیخ تمیم همچنین درباره چشم‌انداز متنوع‌سازی و افزایش حجم تجارت دوجانبه، در کنار سایر مسائل گفت‌وگو کردند.

کشورهای شورای همکاری خلیج فارس، بازیگران کلیدی در پیشبرد اقتصاد چرخشی جهانی

در جریان چهاردهمین کنفرانس پلاستیک انجمن پتروشیمی و مواد شیمیایی خلیج فارس (GPCA)^۳ که طی روزهای ۲۰ و ۲۱ آوریل در ریاض برگزار شد، کارشناسان و رهبران صنعت بر نقش محوری

1- Russian Direct Investment Fund

2- Qatar Investment Authority

3- Gulf Petrochemicals and Chemicals Association

کشورهای شورای همکاری خلیج فارس در پیشبرد اقتصاد چرخشی جهانی تاکید کردند.

با توجه به جایگاه تثبیت‌شده این کشورها در تولید و صادرات پلاستیک، برخورداری از زیرساخت‌های پیشرفته و تمرکز بر پژوهش و نوآوری، انتظار می‌رود کشورهای GCC نقشی برجسته در تحول جهانی به‌سوی اقتصاد چرخشی ایفا کنند. با این حال، تحقق این هدف مستلزم توسعه مشارکت‌های بخش دولتی و خصوصی (PPP)^۱، وضع مقررات کارآمد و ارائه مشوق‌های دولتی است. در این نشست، دکتر عبدالوهاب السعدون، دبیرکل GPCA، بر لزوم یافتن راه‌حل‌های موثر برای مدیریت پسماندهای پلاستیکی تاکید کرد و گفت: «دیگر زمان آن نیست که مدیریت پسماند را به عنوان گزینه‌ای انتخابی تلقی کنیم؛ این یک ضرورت فوری است. دولت‌ها باید از طریق مقررات حمایتی، شفافیت و امنیت لازم را برای سرمایه‌گذاران و شرکت‌های فناوری محور فراهم کنند». وی افزود: «برای باز کردن افق‌های جدید، افزایش سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های پیشرفته بازیافت و حمایت از استارت‌آپ‌های نوآور اقتصاد چرخشی کاملاً ضروری است». خلفان المهیری، معاون ارشد منطقه‌ای شرکت Borouge و نایب‌رئیس کمیته پلاستیک GPCA، در سخنرانی افتتاحیه خود خاطر نشان کرد:

«عبور از چالش‌های پیش رو نیازمند تعهد جمعی و همکاری فراگیر میان رهبران صنعت، سیاست‌گذاران، نوآوران و جوامع است». دینا الخیال، مدیرعامل شرکت LyondellBasell، نیز در سخنرانی کلیدی خود به آینده صنعت پلاستیک و تاثیر روندهای جهانی بر این صنعت در سطح منطقه پرداخت. او گفت که فشارهای نظارتی فزاینده و تغییر خواست‌های مصرف‌کنندگان، صنعت پلاستیک را به سمت تحول پایدار سوق می‌دهند. در حاشیه این کنفرانس، GPCA با همکاری مرکز مطالعات و تحقیقات نفتی ملک عبدالله (KAPSARC)^۲ گزارشی با عنوان «پیشبرد بازیافت پسماند پلاستیکی در کشورهای GCC: سیاست‌ها، فناوری‌ها و فرصت‌های اقتصادی» منتشر کرد. این گزارش وضعیت فعلی و فرصت‌های اقتصادی پیش‌روی بازیافت پسماند پلاستیک در منطقه را مورد ارزیابی قرار داده و به عنوان منبعی کاربردی برای سیاست‌گذاران و فعالان صنعت ارائه شده است. در این کنفرانس، بر نقش حیاتی فناوری‌های بازیافت پیشرفته نظیر بازیافت شیمیایی، اهمیت تدوین استانداردهای منطقه‌ای و تقویت سرمایه‌گذاری در مقیاس بزرگ تاکید شد. همچنین، شرکت‌کنندگان بر توسعه زیرساخت‌های پشتیبان، تسهیل رویه‌های مرزی و استفاده از سیستم‌های حمل‌ونقل هوشمند به عنوان گام‌هایی کلیدی در تحقق اقتصاد چرخشی منطقه تاکید کردند. با توجه به تعهد جهانی برای کاهش ردپای کربن و گذار

1- Public-Private Partnership

2- King Abdullah Petroleum Studies and Research Center

به مدل‌های پایدار، انتظار می‌رود کشورهای GCC با سرمایه‌گذاری هدفمند و رویکرد نوآورانه، در خط مقدم توسعه اقتصاد چرخشی جهان قرار گیرند.

پژوهش‌های تازه

تاثیرات تعرفه‌های آمریکا بر کشورهای کوچک

در آوریل ۲۰۲۵، کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل (UNCTAD) گزارشی منتشر کرد با عنوان «به‌روزرسانی تجارت جهانی» که به بررسی سیاست‌های تجاری جدید ایالات متحده و تاثیرات آن بر اقتصادهای کوچک و کشورهای کمتر توسعه‌یافته (LDCs)^۱ می‌پردازد. این گزارش نشان می‌دهد که اعمال تعرفه‌های جدید توسط دولت آمریکا - که عمدتاً مبتنی بر قوانین اضطراری و اصل رفتار متقابل است - با وجود هدف اعلام شده برای کاهش کسری تجاری ایالات متحده، نه تنها تاثیر محسوسی بر تراز تجاری ندارد، بلکه موجب آسیب جدی به کشورهایی می‌شود که از نظر اقتصادی بسیار آسیب‌پذیر هستند.

مطابق این گزارش، از تاریخ ۵ آوریل ۲۰۲۵، آمریکا تعرفه‌ای ۱۰ درصدی بر تقریباً تمام واردات خود از کشورهای جهان وضع کرده است، مگر در مورد کالاهایی که در پیوست دوم ذکر شده‌اند؛ مانند نفت، مواد معدنی، داروها، نیمه‌هادی‌ها و چوب. افزون بر این، در تاریخ ۹ آوریل ۲۰۲۵، تعرفه‌های ویژه‌ای برای ۵۷ کشور (از جمله بسیاری از کشورهای آفریقایی و آسیایی) وضع شد که میزان آن‌ها بین ۱۱ تا ۵۰ درصد متغیر است. این تعرفه‌ها به طور موقت برای مدت ۹۰ روز به ۱۰ درصد کاهش یافته‌اند، اما همچنان پابرجا هستند.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که سهم این کشورها از کسری تراز تجاری آمریکا بسیار ناچیز است. برای مثال، ۲۸ کشور از این فهرست، هر کدام کمتر از ۰.۱ درصد در کسری تجاری آمریکا نقش دارند. در حالی که تاثیر اقتصادی آن‌ها بر آمریکا ناچیز است، اما تعرفه‌های جدید صادرات آن‌ها را به بازار آمریکا بسیار دشوار و در برخی موارد غیرممکن کرده است. کشورهایی مانند لسوتو، ماداگاسکار، مالاوی و چاد از جمله این کشورها هستند که نه تنها بازار قابل توجهی برای صادرات آمریکا نیستند، بلکه برای بقای اقتصادی خود به صادرات به آمریکا وابسته‌اند.

این تعرفه‌ها همچنین در آمد قابل توجهی برای دولت آمریکا ایجاد نمی‌کنند. برای نمونه، حتی اگر

1- Least developed country

سطح واردات از این کشورها در سال ۲۰۲۵ همانند سال ۲۰۲۴ باقی بماند، درآمد گمرکی حاصل از اعمال این تعرفه‌ها کمتر از یک درصد درآمد گمرکی کل ایالات متحده خواهد بود. گزارش به صراحت بیان می‌کند که تحمیل چنین تعرفه‌هایی بر کشورهای کوچک و کمتر توسعه‌یافته در عین حال که مزیتی برای اقتصاد آمریکا ندارد، آسیب‌های جدی به اقتصاد و توسعه این کشورها وارد می‌کند.

علاوه بر این، برخی از کالاهای وارداتی از این کشورها دارای جایگزین داخلی در آمریکا نیستند. برای مثال، آمریکا در سال ۲۰۲۴ حدود ۸۰۰ میلیون دلار کاکائو از ساحل عاج و ۱۵۰ میلیون دلار وانیل از ماداگاسکار وارد کرده است. افزایش تعرفه بر این کالاهای تنها موجب افزایش قیمت برای مصرف‌کننده آمریکایی خواهد شد، بدون آن‌که منفعت اقتصادی خاصی برای دولت آمریکا ایجاد کند.

در کنار این سیاست‌ها، آمریکا تحقیقات جدیدی را نیز تحت بند ۲۳۲ درباره واردات چوب و مس آغاز کرده که نتایج آن در نوامبر ۲۰۲۵ منتشر خواهد شد. این احتمال نیز وجود دارد که در آینده داروها و نیمه‌هادی‌ها نیز مشمول تحقیقات امنیت ملی شوند.

در پایان، گزارش UNCTAD به صراحت پیشنهاد می‌کند که کشورهای کمتر توسعه‌یافته و اقتصادهای کوچک از شمول تعرفه‌های متقابل معاف شوند. زیرا این کشورها نه تنها تاثیری در کسری تجاری آمریکا ندارند، بلکه در معرض آسیب‌های جدی قرار می‌گیرند. چنین اقدامی نه تنها اخلاقی‌تر خواهد بود، بلکه منطقی‌تر از منظر منافع اقتصادی ایالات متحده نیز تلقی می‌شود.